YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI
ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК
REVIEW OF LAW SCIENCES

huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

правовой научно-практический журнал

legal scientific-practical journal

2026-yil maxsus son

VOLUME 10 / SPECIAL ISSUE / 2026
DOI: HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS.2026.10.SI.

ISSN 2181-919X
E-ISSN 2181-1148
DOI: HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS

Crossref Content Registration

MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT YURIDIK UNIVERSITETI

"Yuridik fanlar axborotnomasi – Вестник юридических наук – Review of law sciences" huquqiy ilmiy-amaliy jurnali O'zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2020-yil 22-dekabrda 0931-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro'yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko'paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo'yicha mas'ul:
O. Choriyev

Muharrirlar:
E. Mustafayev, Y. Yarmolik, M. Sharifova, Sh. Beknazarova, X. Yuldasheva, E. Sharipov

Musahhih:
M. Tursunov

Texnik muharrir:
U. Sapayev

Dizayner:
D. Rajapov

Tahririyat manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko'chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Veb-sayt: review.tsul.uz
E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1385.

Nashriyot litsenziyasi
№ 174625, 29.11.2023.

Jurnal 2026-yil 7-iyulda bosmaxonaga topshirildi.
Qog'oz bichimi: A4.
Shartli bosma tabog'i: 24,2
Adadi: 100. Buyurtma: № 77.

Bosmaxona litsenziyasi
29.11.2023 № 174626

TDYU bosmaxonasida chop etildi.
Bosmaxona manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko'chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY'ATI

BOSH MUHARRIR

B. Xodjayev – Toshkent davlat yuridik universiteti rektori, yuridik fanlar doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI

Z. Esanova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

MAS'UL MUHARRIR

O. Choriyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Tahririy-nashriyot markazi direktori

TAHRIR HAY'ATI A'ZOLARI

Y. Kanyazov – Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti direktori, yuridik fanlar nomzodi

J. Tashkulov – Fanlar akademiyasi Davlat va huquq instituti bo'lim boshlig'i, yuridik fanlar doktori, professor

U. To'xtasheva – Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi direktori o'rinbosari, yuridik fanlar doktori, professor

M. Yasan – Balikesir universiteti Huquq fakulteti professori (Turkiya)

S. Ma'mun – Islam Negeri universiteti o'qituvchisi (Indoneziya)

Sh. Asadov – O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi Yuridik ta'lim va sud-ekspertiza boshqarmasi boshlig'i, yuridik fanlar doktori, professor

I. Ergashev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma'muriy va moliya huquqi sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

J. Nematov – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma'muriy va moliya huquqi sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

M. Aminjonova – O'zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi Qonunchilik ijrosi ustidan nazoratni tashkil etish kafedrasi dotsenti, yuridik fanlar doktori

M. Raximov – Toshkent davlat yuridik universiteti Tadqiqot markazi boshlig'i, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

I. Djurayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Sud hokimiyati, advokatura va huquqni muhofaza qiluvchi organlar sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

O. Narzullayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ekologiya huquqi sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

F. Maxmudov – O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti direktori o'rinbosari, yuridik fanlar doktori, dotsent

M. Kadirova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat-protsessual huquqi sho'basi professor v.b., yuridik fanlar doktori

I. Yakubova – Toshkent davlat yuridik universiteti Intellektual mulk huquqi sho'basi professor v.b., yuridik fanlar doktori

A. Muxamedjanov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va inson huquqlari sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

N. Niyazova – Toshkent davlat yuridik universiteti O'zbek tili va adabiyoti sho'basi professori, pedagogika fanlari nomzodi

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ

Правовой научно-практический журнал «Вестник юридических наук – Yuridik fanlar axborotnomasi – Review of Law Sciences» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 22 декабря 2020 года с удостоверением № 0931.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Академии наук Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:
О. Чориев

Редакторы:
Э. Мустафаев, Е. Ярмолик, М. Шарифова, Ш. Бекназарова, Х. Юлдашева, Э. Шарипов

Корректор:
М. Турсунов

Технический редактор:
У. Сапаев

Дизайнер:
Д. Ражапов

Адрес редакции:
100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт: review.tsul.uz
E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Подписной индекс: 1385.

Издательская лицензия
№ 174625, от 29.11.2023.
Журнал передан в типографию 07.07.2026.
Формат бумаги: А4.
Усл. п. л. 24,2 Тираж: 100 экз.
Номер заказа: 77.

Лицензия типографии
№ 174626, от 29.11.2023.
Отпечатано в типографии Ташкентского государственного юридического университета.
100047, г. Ташкент, ул. Сайилгох, 37.

© Ташкентский государственный юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Б. Ходжаев – ректор Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

З. Эсанова – проректор по научной работе и инновациям Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

О. Чориев – директор Редакционно-издательского центра Ташкентского государственного юридического университета

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

Е. Каньязов – директор Института переподготовки и повышения квалификации юридических кадров при Министерстве юстиции, кандидат юридических наук

Ж. Ташкулов – заведующий отделом Института государства и права Академии наук, доктор юридических наук, профессор

У. Тухташева – заместитель директора Агентства по противодействию коррупции Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

М. Ясан – профессор юридического факультета Университета Балыкесир (Турция)

С. Маъмун – преподаватель Исламского государственного университета (Индонезия)

Ш. Асадов – начальник управления юридического образования и судебной экспертизы Министерства юстиции Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

И. Эргашев – профессор сектора административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Ж. Нематов – профессор сектора административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

М. Аминжонова – доцент кафедры организации контроля за исполнением законодательства Правоохранительной академии Республики Узбекистан, доктор юридических наук

М. Рахимов – начальник Исследовательского центра Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

И. Джураев – профессор сектора судебной власти, адвокатуры и правоохранительных органов Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

О. Нарзуллаев – профессор сектора экологического права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Ф. Махмудов – заместитель директора Института переподготовки и повышения квалификации юридических кадров при Министерстве юстиции, доктор юридических наук, доцент

М. Кадирова – и.о. профессора сектора уголовно-процессуального права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

И. Якубова – и.о. профессора сектора права интеллектуальной собственности Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Мухамеджанов – профессор сектора международного права и прав человека Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Н. Ниязова – профессор сектора узбекского языка и литературы Ташкентского государственного юридического университета, кандидат педагогических наук

FOUNDER: TASHKENT STATE UNIVERSITY OF LAW

"Yuridik fanlar axborotnomasi – Вестник юридических наук – Review of law sciences" legal scientific-practical journal was registered by Press and Information Agency of Uzbekistan on December 22, 2020, with certificate number 0931.

The journal is included in the list of journals of the Supreme Attestation Commission under the Akademy of Sciences of the Republic of Uzbekistan. Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of materials of the journal are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:
O. Choriev

Editors:
E. Mustafaev, E. Yarmolik, M. Sharifova, Sh. Beknazarova, Kh. Yuldasheva, E. Sharipov

Proofreader:
M. Tursunov

Technical editor:
U. Sapaev

Designer:
D. Rajapov

Publishing department address:
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: review.tsul.uz
E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Subscription index: 1385.

Publishing license
№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 07.07.2026.
Paper size: A4.
Cond.p.f: 24,2.
Units: 100. Order: № 77.

Printing house license
№ 174626, 29.11.2023.

Published in the Printing house of Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city, Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF

B. Khodjaev – Rector of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

DEPUTY EDITOR

Z. Esanova – Deputy Rector for Scientific Affairs and Innovations of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

EXECUTIVE EDITOR

O. Choriev – Director of the Publishing and Editorial Center of Tashkent State University of Law

MEMBERS OF EDITORIAL BOARD

Y. Kanyazov – Director of the Institute for Retraining and Advanced Training of Legal Personnel under the Ministry of Justice, Candidate of Legal Sciences

J. Tashkulov – Head of the Department of the Institute of State and Law of the Academy of Sciences, Doctor of Law, Professor

U. Tukhtasheva – Deputy Director of the Anti-Corruption Agency, Doctor of Law, Professor

M. Yasan – Professor of the Faculty of Law, Balikesir University (Turkey)

S. Ma'mun – Lecturer at Universitas Islam Negeri (Indonesia)

Sh. Asadov – Head of the Department of Legal Education and Forensic Examination of the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

I. Ergashev – Professor of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

J. Nematov – Professor of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

M. Aminjonova – Associate Professor of the Department of Organization of Control over the Execution of Legislation of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

M. Rakhimov – Head of the Research Center of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

I. Djuraev – Professor of the Department of Judiciary, Advocacy and Law Enforcement Agencies of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

O. Narzullaev – Professor of the Department of Environmental Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

F. Makhmudov – Deputy Director of the Institute for Retraining and Advanced Training of Legal Personnel under the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Associate Professor

M. Kadirova – Acting Professor of the Department of Criminal Procedure Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

I. Yakubova – Acting Professor of the Department of Intellectual Property Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Mukhamedjanov – Professor of the Department of International Law and Human Rights of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

N. Niyazova – Professor of the Department of Uzbek Language and Literature of Tashkent State University of Law, Candidate of Pedagogical Sciences

MUNDARIJA

12.00.01 – DAVLAT VA HUQUQ NAZARIYASI VA TARIXI. HUQUQIY TA'LIMOTLAR TARIXI

11 **AXMEDSHAYEVA MAVLYUDA AXATOVNA**
Huquq shakllari (manbalari)ning rivojlanish tendensiyalari: tarixiy-nazariy yondashuv

22 **SHOKIROVA-INOMJONOVA MASHXURAXON G'AYRATJON QIZI**
Adolat va ijtimoiy adolat prinsiplarining farqli jihatlari: nazariy-huquqiy tahlil

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

31 **YAKUBOVA IRODA BAHRAMOVNA**
Mualliflik huquqida kompyuter dasturlarini huquqiy muhofaza qilishni takomillashtirishning milliy va xalqaro mexanizmlari

41 **MAMANAZAROV SARDOR SHUXRATOVICH**
Biotexnologiya sohasidagi litsenziya shartnomalari: milliy qonunchilikni takomillashtirish masalalari

53 **TO'YCHIYEV FARRUX ABDUMAJITOVICH**
Arbitraj nizolarining uchinchi shaxslar tomonidan moliyalashtirilishi tizimining mohiyati: adolatga erishish vositasimi yoki nizolarni tijoratlashtirish?

63 **ASKAROV JALOLIDDIN TO'YCHIYEVICH, OQBOYEVA MUBORAK MAXAMADAMIN QIZI**
Farmatsevtika faoliyati to'g'risidagi qonunchilikni buzganlik uchun fuqarolik-huquqiy javobgarlik institutini takomillashtirish masalalari

73 **RAXIMOVA DILOROM XAITBAYEVNA**
Fuqarolik huquqida benefitsiar mol-mulk tushunchasi, mazmuni va turlari

82 **BEG'AMOV MUXRIDDIN KAMOLIDDIN O'G'LI**
Ta'lim davlat-xususiy sheriklik shartnomalarida sifat majburiyatlari: huquqiy kolliziya va adjudikatsiya masalalari

90 **HOSHIMOVA YULDUZXON OLIMJONOVNA**
Hammaga ma'lum tovar belgilari muhofazasi: O'zbekiston qonunchiligining TRIPS standartlariga muvofiqligi

99 **ISAYEV MIRJON ZAMIROVICH**
O'zbekistonda intellektual mulk himoyasining huquqiy mexanizmlarini rivojlantirish

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

109 **NODIROV MUZAFFAR AXMADOVICH, USMONOV IBROHIM ALISHER O'G'LI**
O'zbekistonda kiberjinoyatlarning rivojlanishi hamda ularni tergov qilish muammolari

121 **FAYZULLAYEV ASLBEK ULUG'BEK O'G'LI**
Mulkni qasddan nobud qilish yoki unga zarar yetkazish jinoyatining javobgarlikni og'irlashtiruvchi belgilari

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA SUD EKSPERTIZASI

133 **RAXIMOVA ULZANA XAMIDULLAYEVNA**
Xorijiy davlatlar jinoyat protsessida hay'at a'zolari sudi instituti va uni O'zbekiston Respublikasida joriy etish istiqbollari

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

143 **YUNUSOV XAYDARALI MURATOVICH**
Yangi O'zbekistonning xalqaro huquqiy tashabbuslari
155 **RASBERGENOVA SARBINAZ ALISHEROVNA, TURSUNMURODOV KOMRON TURGUN O'G'LI**
Davlat suvereniteti va yuqori balandlikdagi platforma stansiyalarining (HAPS) huquqiy rejimi
166 **QAHRAMONOVA AZIZA ULUG'BEK QIZI**
Zo'ravonlikdan jabrlangan bolalarning huquqlarini himoya qilish bo'yicha xalqaro-huquqiy mexanizmlar hamda milliy qonunchilikni takomillashtirish masalalari
176 **ABDUSALOMOVA DURDONAXON G'ANIJON QIZI**
Transchegaraviy ta'sir turlari va ularning xalqaro huquqdagi normativ-huquqiy tasnifi
184 **SHUKUROVA KAMILLA TIMUROVNA**
JSTning umumiy istisnolaridagi "zarurat" testi: rivojlanayotgan mamlakatlar uchun isbotlash yukining asimmetriyasi

12.00.14 – HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASI. JAMOAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH. PROBATSIYA FAOLIYATI

194 **XO'JAMBERDIYEV FARRUX KOMILOVICH**
Xitoy Xalq Respublikasida jamoat xavfsizligini ta'minlashning institutsional-huquqiy modeli: O'zbekiston Respublikasi uchun moslashtirish imkoniyatlari

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.01 – ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА. ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ

11 **АХМЕДШАЕВА МАВЛЮДА АХАТОВНА**
Тенденции развития форм (источников) права: историко-теоретический подход

22 **ШОКИРОВА-ИНОМЖОНОВА МАШХУРАХОН ГАЙРАТЖОН КИЗИ**
Отличительные особенности принципов справедливости и социальной справедливости: теоретико-правовой анализ

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО. СЕМЕЙНОЕ ПРАВО. МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

31 **ЯКУБОВА ИРОДА БАХРАМОВНА**
Национальные и международные механизмы совершенствования правовой охраны компьютерных программ в авторском праве

41 **МАМАНАЗАРОВ САРДОР ШУХРАТОВИЧ**
Лицензионные договоры в сфере биотехнологий: вопросы совершенствования национального законодательства

53 **ТУЙЧИЕВ ФАРРУХ АБДУМАЖИТОВИЧ**
Сущность системы финансирования арбитражных споров третьими лицами: средство обеспечения доступа к правосудию или коммерциализация споров?

63 **АСКАРОВ ЖАЛОЛИДДИН ТУЙЧИЕВИЧ, ОКБОЕВА МУБОРАК МАХАМАДАМИН КИЗИ**
Вопросы совершенствования института гражданско-правовой ответственности за нарушение законодательства о фармацевтической деятельности

73 **РАХИМОВА ДИЛОРОМ ХАИТБАЕВНА**
Понятие, содержание и виды бенефициарной собственности в гражданском праве

82 **БЕГАМОВ МУХРИДДИН КАМОЛИДДИН УГЛИ**
Обязательства по обеспечению качества в соглашениях о государственно-частном партнёрстве в сфере образования: вопросы правовых коллизий и аджудикации

90 **ХОШИМОВА ЮЛДУЗХОН ОЛИМЖОНОВНА**
Охрана общеизвестных товарных знаков: соответствие законодательства Узбекистана стандартам соглашения ТРИПС

99 **ИСАЕВ МИРЖОН ЗАМИРОВИЧ**
Развитие правовых механизмов защиты интеллектуальной собственности в Узбекистане

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

109 **НОДИРОВ МУЗАФФАР АХМАДОВИЧ, УСМОНОВ ИБРОХИМ АЛИШЕР УГЛИ**
Развитие киберпреступности в Узбекистане и проблемы её расследования

121 **ФАЙЗУЛЛАЕВ АСЛБЕК УЛУГБЕК УГЛИ**
Отягчающие ответственность признаки преступления, связанного с умышленным уничтожением или повреждением имущества

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЕ ПРАВО И СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

133 **РАХИМОВА УЛЬЗАНА ХАМИДУЛЛАЕВНА**
Институт суда присяжных в уголовном судопроизводстве зарубежных стран и перспективы его внедрения в Республике Узбекистан

12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

143 **ЮНУСОВ ХАЙДАРАЛИ МУРАТОВИЧ**
Международно-правовые инициативы Нового Узбекистана

155 **РАСБЕРГЕНОВА САРБИНАЗ АЛИШЕРОВНА, ТУРСУНМУРОДОВ КОМРОН ТУРГУН УГЛИ**
Суверенитет государства и правовой режим высотных платформенных станций (HAPS)

166 **КАХРАМОНОВА АЗИЗА УЛУГБЕК КИЗИ**
Международно-правовые механизмы защиты прав детей, пострадавших от насилия, и вопросы совершенствования национального законодательства

176 **АБДУСАЛОМОВА ДУРДОНАХОН ГАНИЖОН КИЗИ**
Виды трансграничного воздействия и их нормативно-правовая классификация в международном праве

184 **ШУКУРОВА КАМИЛЛА ТИМУРОВНА**
Тест «необходимости» в общих исключениях ВТО: асимметрия бремени доказывания для развивающихся стран

12.00.14 – ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ ПРЕСТУПНОСТИ. ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ. ПРОБАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

194 **ХУЖАМБЕРДИЕВ ФАРРУХ КОМИЛОВИЧ**
Институционально-правовая модель обеспечения общественной безопасности Китайской Народной Республики: возможности адаптации для Республики Узбекистан

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

CONTENTS

12.00.01 – THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW. HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

11 **AKHMEDSHAEVA MAVLYUDA AKHATOVNA**
Trends in the development of forms (sources) of law: a historical and theoretical approach

22 **SHOKIROVA-INOMJONOVA MASHKHURAKHON GAYRATJON KIZI**
Different aspects of the principles of justice and social justice: theoretical and legal analysis

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

31 **YAKUBOVA IRODA BAHRAMOVNA**
National and international mechanisms for improving the legal protection of computer programs in copyright

41 **MAMANAZAROV SARDOR SHUKHRATOVICH**
License agreements in the biotechnology sector: issues of improving national legislation

53 **TUYCHIEV FARRUH ABDUMAJITOVICH**
Third-party funding of arbitral disputes: a means of access to justice or the commercialization of disputes?

63 **ASKAROV JALOLIDDIN TUYCHIEVICH, OQBOEVA MUBORAK MAKHAMADAMIN KIZI**
Issues of improving the institute of civil-legal liability for violation of legislation on pharmaceutical activities

73 **RAKHIMOVA DILOROM KHAITBAYEVNA**
The concept, essence, and types of beneficial ownership in civil law

82 **BEGAMOV MUKHRIDDIN KAMOLIDDIN UGLI**
Quality obligations in education PPP contracts: legal collisions and adjudication issues

90 **HOSHIMOVA YULDUZKHON OLIMJONOVNA**
Protection of known trademarks: compliance of Uzbekistan's legislation with TRIPS standards

99 **ISAEV MIRJON ZAMIROVICH**
Development of legal mechanisms for the protection of intellectual property in Uzbekistan

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

109 **NODIROV MUZAFFAR AKHMADOVICH, USMONOV IBROHIM ALISHER UGLI**
The development of cybercrime in Uzbekistan and problems of their investigation

121 **FAYZULLAEV ASLBEK ULUGBEK UGLI**
Aggravating circumstances of the crime of intentional destruction or damage to property

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND FORENSIC EXPERTISE

133 **RAKHIMOVA ULZANA KHAMIDULLAEVNA**
The institution of jury trial in criminal proceedings of foreign countries and prospects for its implementation in the Republic of Uzbekistan

12.00.10 – INTERNATIONAL LAW

143 **YUNUSOV KHAYDARALI MURATOVICH**
International legal initiatives of New Uzbekistan

155 **RASBERGENOVA SARBINAZ ALISHEROVNA, TURSUNMURODOV KOMRON TURGUN UGLI**
State sovereignty and the legal regime of high-altitude platform stations (HAPS)

166 **KAHRAMONOVA AZIZA ULUGBEK KIZI**
International legal mechanisms for the protection of the rights of children victims of violence and issues of improving national legislation

176 **ABDUSALOMOVA DURDONAKHON GANIJON KIZI**
Types of transboundary impacts and their normative-legal classification in international law

184 **SHUKUROVA KAMILLA TIMUROVNA**
The "necessity" test in WTO general exceptions: asymmetry of the burden of proof for developing states

12.00.14 – CRIME PREVENTION. ENSURING PUBLIC SAFETY. PROBATION ACTIVITY

194 **KHUJAMBERDIEV FARRUKH KOMILOVICH**
The institutional and legal model for ensuring public security in the People's Republic of China: opportunities for adaptation in the Republic of Uzbekistan

Kelib tushgan / Получено / Received: 07.05.2026
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 04.06.2026
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 07.07.2026

DOI: https://dx.doi.org/10.51788/tsul.rols.2026.10.SI./GVSL4218
UDC: 340:304(045)(575.1)

ADOLAT VA IJTIMOIY ADOLAT PRINSIPLARINING FARQLI JIHATLARI: NAZARIY-HUQUQIY TAHLIL

Shokirova-Inomjonova Mashxuraxon Gʻayratjon qizi,
Toshkent davlat yuridik universiteti
Davlat va huquq nazariyasi shoʻbasi oʻqituvchisi
ORCID: https://orcid.org/0009-0009-4884-3086
e-mail: mashhurainomjonova2002@gmail.com

Annotatsiya. *Ushbu maqolada adolat va ijtimoiy adolat prinsiplarining oʻzaro bogʻliqligi hamda ularning mazmun-mohiyatiga koʻra farqli jihatlari nazariy-huquqiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotda adolat prinsipi umumhuquqiy, keng qamrovli va universal tushuncha sifatida ochib berilgan boʻlsa, ijtimoiy adolat prinsipi esa ijtimoiy davlat va ijtimoiy institutlar faoliyatiga xizmat qiluvchi maxsus mezon sifatida baholangan. Muallif tomonidan mazkur prinsiplarning mohiyati, obyekti va qamrov darajasi qiyoslanib, ularning oʻziga xos xususiyatlari nazariy jihatdan asoslab berilgan. Maqolada xorijlik olimlarning ilmiy qarashlari va sud pretsedentlaridan faol foydalangan holda, dastlab adolat tushunchasining taqsimlovchi, tuzatuvchi, protsessual va tarbiyaviy jihatlari yoritilgan. Keyingi bosqichda esa ijtimoiy adolat shunchaki adolat tushunchasining sinonimi emas, balki jamiyatda barqarorlikni taʼminlovchi va davlat siyosati darajasida namoyon boʻluvchi fenomen ekanligi ilmiy asoslab berilgan. Shu bilan birga, koʻtarilgan mavzuni tadqiq qilish davomida bir qator ilmiy va amaliy xulosalarga kelindi. Xususan, adolat va ijtimoiy adolat prinsiplari oʻzaro bogʻliq va bir-birini toʻldirib tursa-da, mazmun jihatdan turli tushunchalar hisoblanadi. Adolat qonuniylik, xolislik va tenglik muhitini yaratishga qaratilgan umumhuquqiy prinsip boʻlsa, ijtimoiy adolat davlat va jamiyat munosabatlarini muvozanatlashtirib, shaxslar oʻrtasida ijtimoiy barqarorlikni taʼminlovchi uning maxsus koʻrinishidir.*

Kalit soʻzlar: *ijtimoiy davlat, jamiyat, tenglik, ijtimoiy adolat, resurslar taqsimoti, umumfarovonlik, mutanosiblik, legitimlik*

ОТЛИЧИТЕЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПРИНЦИПОВ СПРАВЕДЛИВОСТИ И СОЦИАЛЬНОЙ СПРАВЕДЛИВОСТИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ

Шокирова-Иномжонова Машхурахон Гайратжон кизи,
преподаватель сектора теории государства и права
Ташкентского государственного юридического университета

Аннотация. *В данной статье с теоретико-правовых позиций проанализированы взаимосвязь принципов справедливости и социальной справедливости, а также их отличительные особенности по содержанию и сущности. В исследовании принцип справедливости раскрывается как общеправовая, всеобъемлющая и универсальная категория, тогда как принцип социальной справедливости рассматривается в качестве специального критерия, служащего деятельности социального государства и социальных институтов. Автором проведено сопоставление сущности, объекта и сферы действия указанных принципов, а также теоретически обоснованы их специфические особенности. В статье на основе широкого использования научных взглядов зарубежных учёных и судебных прецедентов последовательно раскрываются распределительный, корректирующий, процессуальный и воспитательный аспекты понятия справедливости. На следующем этапе исследования научно обосновывается, что социальная справедливость является не просто синонимом понятия справедливости, а самостоятельным феноменом, обеспечивающим стабильность в*

обществе и проявляющимся на уровне государственной политики. Вместе с тем в ходе исследования рассматриваемой проблемы был сформулирован ряд научных и практических выводов. В частности, установлено, что принципы справедливости и социальной справедливости, несмотря на их взаимосвязанность и взаимодополняемость, представляют собой различные по содержанию категории. Если справедливость выступает общеправовым принципом, направленным на обеспечение законности, беспристрастности и равенства, то социальная справедливость представляет собой его специальную форму, обеспечивающую баланс отношений между государством и обществом, а также социальную стабильность между различными группами населения.

Ключевые слова: *социальное государство, общество, равенство, социальная справедливость, распределение ресурсов, общественное благосостояние, соразмерность, легитимность*

DIFFERENT ASPECTS OF THE PRINCIPLES OF JUSTICE AND SOCIAL JUSTICE: THEORETICAL AND LEGAL ANALYSIS

Shokirova-Inomjonova Mashkhurakhon Gayratjon kizi,
Lecturer of the Department of Theory of State and Law,
Tashkent State University of Law

Abstract. *This article provides a theoretical and legal analysis of the interconnectedness of the principles of justice and social justice, as well as their substantive differences. In the study, the principle of justice is revealed as a general legal, comprehensive and universal concept, and the principle of social justice is evaluated as a special criterion that serves the activities of the social state and social institutions. The author compares the essence, object, and scope of these principles and theoretically substantiates their specific characteristics. The article first highlights the distributive, corrective, procedural, and educational aspects of the concept of justice, actively utilizing the scientific views of foreign scholars and court presidents. At the next stage, it is scientifically substantiated that social justice is not merely a synonym for the concept of justice, but a phenomenon that ensures stability in society and manifests at the level of state policy. At the same time, a number of scientific and practical conclusions were drawn during the study of the raised topic. In particular, although the principles of justice and social justice are interconnected and complement each other, they are different concepts in terms of content. While justice is a general legal principle aimed at creating an environment of legality, objectivity, and equality, social justice is a special form of justice that balances relations between the state and society and ensures social stability between individuals.*

Keywords: *social state, society, equality, social justice, resource distribution, universal prosperity, proportionality, legitimacy*

Kirish

Ma'lumki, adolat prinsipi ijtimoiy davlatda huquqiy munosabatlar, davlat boshqaruvi va sud amaliyotining asosiy hamda poydevor mezonlaridan biri hisoblanadi. Zero, davlat tomonidan qabul qilinayotgan normativ-huquqiy hujjatlar yoki vakolatli subyektlar tomonidan chiqarilayotgan huquqni qo'llash hujjatlari fuqarolar uchun shunchaki majburiy qoida bo'libgina qolmay, balki jamiyat a'zolari tomonidan adolatli deb tan olingandagina legitimlikka, huquqiy barqarorlikka va fuqarolarning davlatga nisbatan ijtimoiy ishonchiga zamin yaratadi.

Adolat tamoyili mazmun jihatdan murakkab va keng qamrovli tushuncha bo'lib, u huquqiy kontekstda sud qarorlarining xolisligini, davlat tomonidan taqdim etilayotgan imkoniyatlar tengligini, huquq va majburiyatlarning o'zaro muvozanatini hamda sodir etilgan huquqbuzarlik uchun javobgarlikning mutanosibligini anglatadi. Shu nuqtayi nazardan, bugungi barqaror rivojlanish sharoitida ijtimoiy adolat prinsipi umumiy adolat fenomenining alohida va muhim ko'rinishi sifatida namoyon bo'lmoqda.

Adolat prinsipidan farqli ravishda ijtimoiy adolat prinsipi mavjud ijtimoiy ne'matlar, imtiyoz va imkoniyatlarni to'g'ri taqsimlagan holda, ta'lim, ijtimoiy himoya va insonning boshqa hayotiy ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan bo'lib, u davlatning ijtimoiy funksiyasini samarali bajarish mexanizmi sifatida tavsiflanadi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining

14-moddasida ham mazkur mazmun oʻz aksini topgan: unda davlat oʻz faoliyatini inson farovonligini va jamiyatning barqaror rivojlanishini taʼminlash maqsadida qonuniylik, ijtimoiy adolat va birdamlik prinsiplari asosida amalga oshirishi mustahkamlab qoʻyilgan. (Republic of Uzbekistan, 2023) Bu esa ijtimoiy adolat prinsipiga nafaqat huquqiy tushuncha, balki oliy darajadagi konstitutsiyaviy prinsip sifatida yondashish maqsadga muvofiqligini koʻrsatadi.

Tahlil qilinayotgan mavzuning dolzarbligi shundaki, "adolat" va "ijtimoiy adolat" tushunchalari amaliyotda koʻp hollarda sinonim sifatida talqin etiladi. Biroq ushbu ikki prinsip oʻzaro bogʻliq va bir-birini toʻldirib tursa-da, oʻz obyekti, qamrov darajasi, qoʻllanilish sohasi va pirovard maqsadi jihatdan tubdan farq qiladi. Mazkur farqli jihatlarni anglash esa konstitutsiyaviy huquq, mehnat huquqi, inson huquqlari va ijtimoiy taʼminot huquqi kabi sohalar uchun muhim nazariy-amaliy ahamiyatga ega.

Adolat tushunchasi yuzasidan xorijiy ilmiy manbalarda turlicha qarashlar mavjud. Xususan, Stenford falsafa ensiklopediyasida adolat tushunchasi axloq, huquq, siyosat va falsafaning asosiy tushunchalaridan biri sifatida eʼtirof etilib, u nafaqat neʼmatlarni taqsimlash, balki tuzatuvchi adolat, jazolovchi va protsessual adolat mezonlari bilan ham uzviy bogʻliqligi taʼkidlanadi. (Miller, 2026) Oʻz navbatida, taqsimlovchi *(distributive)* adolat gʻoyasi ijtimoiy adolat tushunchasini anglashda muhim hisoblanadi. Ushbu yondashuv jamiyat aʼzolari oʻrtasida imkoniyatlar, huquq va majburiyatlar, imtiyozlar hamda moddiy neʼmatlarning qay darajada mutanosib taqsimlanishini ifodalaydi. (Allingham, n.d.).

David Miller ijtimoiy adolatni anglashda uch asosiy mezonga toʻxtalib, ular sifatida mutanosiblik, ehtiyoj va tenglikni koʻrsatadi. Millerning fikricha, yuzaga keladigan barcha ijtimoiy munosabatlarga faqat bitta umumiy mezon bilan yondashish kutilgan samarani bermaydi. Masalan, ijtimoiy yordam sohasida – ehtiyoj, mehnat huquqi sohasida – munosiblik, fuqarolik huquqi sohasida esa tenglik asosiy mezon sifatida belgilanishi maqsadga muvofiqdir (Miller, 2002).

Yana bir olim Jon Roulz esa ijtimoiy adolatni jamiyatning institutsional tizimi bilan bogʻlaydi. U huquqiy tizim, iqtisodiy institutlar va ijtimoiy himoya mexanizmlari jamiyatdagi shaxslarning hayotiy imkoniyatlari darajasiga bevosita taʼsir koʻrsatishini isbotlab bergan. Bu orqali Roulz adolat nafaqat individual mezon, balki ijtimoiy institutlar faoliyatini baholovchi omil ekanligini ochib beradi. Oʻzining "Adolat nazariyasi" asarida u ijtimoiy adolat tamoyillarini shartnomaviy konsepsiya sifatida taqdim etar ekan, buni "jamiyatning asosiy tuzilmasi, yaʼni yirik ijtimoiy institutlarning fundamental huquq va majburiyatlarni qanday taqsimlashi hamda ijtimoiy hamkorlikdan keladigan imtiyozlarning boʻlinishini qanday belgilashi" nuqtayi nazaridan asoslaydi. Muallif taklif etgan taqsimot nazariyasi ikki asosiy tamoyilga tayanadi. Birinchi va ustuvor tamoyil – taqsimlash jarayonida inson erkinliklarini qatʼiy saqlab qolish boʻlsa, ikkinchi tamoyilga koʻra, jamiyatda ruxsat etiladigan har qanday tengsizlik faqat jamiyatning eng kam imtiyozli aʼzolariga foyda keltirgan taqdirdagina legitim deb tan olinishi mumkin (Rawls, 1971).

Oʻz navbatida, F. Hayek "ijtimoiy adolat" tushunchasiga nisbatan tanqidiy yondashadi. U bu tushunchani bozor jarayonlari natijasiga sunʼiy va axloqiy nuqtayi nazardan baho berishga urinish deb hisoblaydi. S. Lyuks Hayekning mazkur gʻoyalarini tahlil qilgan holda, ijtimoiy adolat konsepsiyasi tarafdorlari ushbu tushunchaning aniq mazmuni, mezonlari va qoʻllanish chegaralarini yanada qatʼiyroq asoslashlari lozimligini ilgari suradi (Lukes, 1997).

Ijtimoiy adolat masalasi oʻzbek huquqshunos olimlari tomonidan ham atroflicha tahlil qilingan. Jumladan, akademik A. Saidovning taʼkidlashicha, inson huquqlari, huquqiy davlat va fuqarolik jamiyatini barpo etishda ijtimoiy adolat tamoyili alohida oʻringa ega boʻlib, u huquqning maqsadi va mazmunini belgilab beruvchi fundamental qadriyat sifatida gavdalanadi. Shu nuqtayi nazardan, huquqiy davlatda inson huquqlari va erkinliklarining izchil taʼminlanishi ijtimoiy adolatni qaror toptirishning muhim shartlaridan biri sanaladi. Xususan, X.T. Odilqoriyev huquqning ijtimoiy tan olinishi uning inson manfaatlari va jamiyat ehtiyojlariga mutanosibligi bilan belgilanishini hamda ijtimoiy adolat huquqiy tartibga solish samaradorligini baholovchi muhim mezonlardan biri ekanligini asoslab bergan (Odilqoriyev, 2018). Shuningdek, Sh. Yusupov va boshqa huquqshunoslar ijtimoiy adolatni davlatning ijtimoiy funksiyasi bilan bogʻliqlikda tahlil qilib, aholi-

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

ning ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlariga teng imkoniyatlar yaratish, ularni qo'llab-quvvatlash va ijtimoiy kafolatlar taqdim etish orqali mazkur prinsip o'zining amaliy ahamiyatini namoyon etishini qayd etganlar.

Yuqoridagi olimlarning ijtimoiy adolat va adolat tamoyili xususidagi qarashlari qiyoslanganda, o'zbek huquqshunoslari ushbi fenomenning institutsional va amaliy jihatlariga ko'proq urg'u berganliklari kuzatiladi. D. Miller esa ijtimoiy munosabatlarning xususiyatiga qarab ehtiyoj, mutanosiblik va tenglik mezonlarini oldinga suradi. Milliy va xorijiy olimlarning qarashlarini umumlashtirgan holda xulosa qilish mumkinki, o'zbek huquqshunoslari ham adolat va ijtimoiy adolat masalalarini huquqning fundamental prinsipi darajasida talqin etib, ularni huquqiy davlatni barpo etishning muhim sharti sifatida baholaganlar. Bu esa ijtimoiy adolat prinsipini tadqiq etish nafaqat nazariy-huquqiy, balki ulkan amaliy-huquqiy ahamiyatga ega ekanligini isbotlaydi.

Xalqaro huquqda ijtimoiy adolat prinsipi fuqarolarning farovonligi, ijtimoiy himoya, mehnat munosabatlari va bandlikni ta'minlash kabi strategik masalalar bilan uzviy bog'lanadi aholining ijtimoiy jihatdan zaif qatlamlari huquqlarini ta'minlash hamda gender tengligiga erishish bilan bog'liq munosabatlar doirasida talqin qilinadi. Xususan, Xalqaro Mehnat Tashkilotining 2008-yilda qabul qilingan "Adolatli globallashuv uchun ijtimoiy adolat deklaratsiyasi"da ushbu prinsip ijtimoiy himoya, mehnat munosabatlari va bandlikni ta'minlash kabi strategik masalalar bilan uzviy bog'lanadi (International Labour Organization, 2008). Birlashgan Millatlar Tashkiloti esa ijtimoiy adolat prinsipini inson qadr-qimmatini ulug'lash, tinchlik va barqaror taraqqiyotni ta'minlashning asosiy shartlaridan biri sifatida e'tirof etadi (United Nations, 2006).

Mamlakatimizda ham nogironligi bor bo'lgan shaxslarni qo'llab-quvvatlash borasida tizimli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, "Nogironligi bo'lgan shaxslarning huquqlari to'g'risida"gi Qonunning qabul qilinishi hamda O'zbekistonning Nogironlar huquqlari to'g'risidagi xalqaro konvensiyaga qo'shilishi barcha uchun teng mehnat va turmush sharoitini yaratish orqali ijtimoiy adolatni ta'minlash imkoniyatlarini yanada kengaytirdi. O'zbekistonda 715 849 nafar fuqaro ijtimoiy nafaqa oluvchi sifatida ro'yxatga olingan bo'lib, ularning asosiy qismini aynan nogironligi bo'lgan shaxslar tashkil etadi.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi – adolat va ijtimoiy adolat prinsiplarining farqli jihatlarini nazariy-huquqiy doirada tadqiq etishdan iborat bo'lib, unda quyidagi vazifalarni hal etish ko'zda tutilgan:

– birinchidan, adolat va ijtimoiy adolat prinsiplarining umumiy mazmun-mohiyatini ochib berish;

– ikkinchidan, ijtimoiy adolat prinsipining dastlab ijtimoiy, so'ngra huquqiy jihatlarini tahlil qilish orqali uning ichki tabiatini yoritish;

– uchinchidan, adolat va ijtimoiy adolat prinsiplarini subyekt, obyekt hamda qamrov darajasi kabi muayyan mezonlar asosida qiyoslab, ularning farqli jihatlarini aniqlash;

– to'rtinchidan, D. Miller, J. Roulz va F. Hayek kabi taniqli olimlarning ijtimoiy adolat konsepsiyasiga oid turli nazariy yondashuvlarini tanqidiy tahlil qilish.

Tadqiqot natijasida isbotlanishi lozim bo'lgan markaziy masala – ijtimoiy adolat umumiy adolat tushunchasining shunchaki sinonimi emas, balki adolat fenomenining jamiyatdagi turli qatlamlar o'rtasidagi munosabatlarda hamda davlat siyosati darajasida namoyon bo'luvchi alohida va mustaqil ko'rinishi ekanligini nazariy jihatdan asoslashdan iboratdir.

Metodlar

Mazkur maqolada adolat va ijtimoiy adolat prinsiplari nazariy hamda huquqiy konsepsiya sifatida tadqiq etiladi. Mavzuni yoritish davomida, avvalo, adolat tushunchasining aniq mazmuni oydinlashtirilib, uning taqsimlovchi, tuzatuvchi, protsessual va tarbiyaviy jihatlariga e'tibor qaratiladi. Navbatdagi bosqichda esa ijtimoiy adolat fenomeni keng va tor ma'nolarda tahlil qilinadi. Adolat va ijtimoiy adolat prinsiplari quyidagi muayyan mezonlar asosida qiyoslanib, ularning farqli jihatlari ochib beriladi:

Birinchi mezon – qamrov doirasi va miqyosiga ko'ra;

Ikkinchi mezon – tartibga solish obyektiga nisbatan;

Uchinchi mezon – qo'llanadigan baholash mezonlari bo'yicha;

To'rtinchi mezon – kutilayotgan pirovard natijasiga ko'ra;

Beshinchi mezon – davlatning qaysi funksiyasini amalga oshirishiga koʻra.

Mazkur mavzuni tadqiq etish jarayonida bir qator umumilmiy va maxsus metodlardan foydalanildi. Jumladan, tizimli yondashuv orqali adolat va ijtimoiy adolat prinsiplari yaxlit huquqiy tizim, huquq sohalari va institutlari kontekstida oʻrganildi. Qiyosiy-huquqiy metod yordamida mazkur ikki prinsip oʻzaro solishtirilib, ularning umumiy hamda oʻziga xos farqli jihatlari aniqlandi. Formal-yuridik metod esa adolat va ijtimoiy adolat prinsiplarining maxsus huquqiy vositalar sifatida Oʻzbekiston qonunchiligida tutgan oʻrnini tahlil qilish imkonini berdi. Tadqiqotda yetakchi oʻrin tutgan mantiqiy metod natijasida mazkur prinsiplar oʻrtasidagi farqlar umumlashtirilib, yakuniy nazariy-huquqiy xulosalar shakllantirildi.

Mazkur tadqiqot ishining obyekti – adolat va ijtimoiy adolat prinsiplarini amalga oshirish jarayonida yuzaga keladigan huquqiy munosabatlar tizimi hisoblansa, uning predmeti – adolat va ijtimoiy adolat prinsiplarining umumiy mazmuni, ularning oʻzaro farqli jihatlari, baholash mezonlari hamda davlat va jamiyat munosabatlaridagi namoyon boʻlish xususiyatlaridir.

Natijalar

Mavzuni tadqiq etish asnosida adolat va ijtimoiy adolat prinsiplari oʻrtasidagi farqli jihatlarni bir qator tizimli mezonlar orqali ochib berish maqsadga muvofiqdir. Xususan, mazkur ikki konsepsiya quyidagi koʻrsatkichlar boʻyicha bir-biridan tubdan farq qiladi:

Davlatning amalga oshiradigan funksiyasiga koʻra. Adolat prinsipi davlatda huquqni qoʻllash faoliyatida va javobgarlikni taʼminlashda xolislik hamda qonuniylikni qaror toptirishga xizmat qiladi. Masalan, sud hokimiyati tomonidan aybsizlik prezumpsiyasiga qatʼiy rioya etilishi, shaxsning aybi qonuniy tartibda isbotlanmaguncha uni aybdor deb topmaslik hamda jazo tayinlashda qilmishning ogʻirlik darajasi va shaxsning holatini inobatga olish bevosita umumiy huquqiy adolat talabidir. Ijtimoiy adolat prinsipi esa, asosan, davlatning ijtimoiy funksiyasini amalga oshirishga qaratilgan boʻlib, inson farovonligini taʼminlash va barcha uchun hayotiy imkoniyatlar tengligini yaratishga yoʻnaltiriladi. Masalan, davlat tomonidan aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlariga moddiy yordam, subsidiyalar va qonuniy imtiyozlar ajratilishi ijtimoiy adolat tamoyilining amaliy ifodasi hisoblanadi.

Obyektning qamrov doirasiga koʻra. Adolat prinsipining qamrov doirasi kengroq boʻlib, u jamiyatning barcha aʼzolari uchun universal huquqiy kategoriya hisoblanadi. Masalan, taraflar oʻrtasida tuzilgan shartnoma bir tomonning tashabbusi bilan bekor qilinganda, zarar koʻrgan tomon foydasiga kompensatsiya undirilishi umumiy adolat prinsipining amaldagi ifodasidir. Ijtimoiy adolat prinsipining qamrov doirasi esa nisbatan torroq boʻlib, u faqat alohida toifadagi shaxslar guruhlariga daxldorligi bilan tavsiflanadi. Davlat tomonidan kam taʼminlangan va ehtiyojmand oilalarga moddiy va ijtimoiy yordam koʻrsatilishi buning yaqqol isbotidir.

Obyektiga koʻra. Adolat prinsipining obyekti shaxslarning muayyan huquqiy holati, yaʼni bevosita sud muhokamasi, javobgarlikka tortish va yetkazilgan zararni qoplash bilan bogʻliq munosabatlardir. Ijtimoiy adolat prinsipining obyekti esa tizimli ijtimoiy imkoniyatlar, ijtimoiy neʼmatlar, aholini himoya qilish hamda umuman ijtimoiy sohaga oid keng munosabatlar majmuini qamrab oladi. Jumladan, ehtiyojmand oilalar farzandlariga oliy taʼlim muassasalarida oʻqish uchun imtiyozli grantlar yoki kvotalar taqdim etilishi, ishsiz fuqarolarni bepul kasbga qayta tayyorlash dasturlarining mavjudligi ijtimoiy adolat prinsipining obyektiga yaqqol misol boʻla oladi.

Asosiy mezonlari nuqtayi nazaridan. Adolat prinsipini baholovchi birlamchi mezonlar nuqtayi nazaridan birlamchi mezonlar sifatida xolislik, mutanosiblik va qonuniylikni keltirish mumkin. Masalan, bir xil huquqiy maqomdagi ikki shaxs aynan bir xil huquqbuzarlik sodir etgan taqdirda, sud tomonidan ularning ikkalasiga ham mutanosib va teng jazo chorasi qoʻllanishi ishning ham xolisligini, ham adolatliligini taʼminlaydi. Ijtimoiy adolat prinsipining asosiy mezonlari esa resurslarni adolatli taqsimlash, imkoniyatlar tengligini yaratish va haqiqiy ehtiyojni inobatga olishdan iborat. Jumladan, muhtoj oilalarga uy-joy sotib olish uchun davlat subsidiyalarining ajratilishi aynan haqiqiy ehtiyoj va adolatli taqsimot mezonlariga tayanadi.

Kutilayotgan natijasiga koʻra. Adolat prinsipini amaliyotda toʻgʻri qoʻllash natijasida shaxsning buzilgan huquqlari tiklanadi, mavjud huquqiy nizo barham topadi, huquqbuzarlik uchun mu-

tanosib jazo berilishi yoki yetkazilgan zararning qoplanishi ta'minlanadi. Ijtimoiy adolat prinsipini izchil amalga oshirish esa jamiyatda ijtimoiy muvozanat va barqarorlikni kafolatlaydi. Aholining zaif qatlamlarini tizimli qo'llab-quvvatlash orqali ijtimoiy davlatning eng oliy vazifasi – jamiyat farovonligi va ijtimoiy totuvlikka erishiladi.

Yuqoridagi mezonlar shuni ko'rsatadiki, adolat va ijtimoiy adolat prinsiplari o'zaro bog'liq bo'lsa-da, ular ayni bir xil tushuncha emas. Adolat umumhuquqiy prinsip sifatida har qanday huquqiy munosabatlarda qo'llanishi mumkin bo'lgan universal kategoriyadir. Ijtimoiy adolat prinsipi esa ko'p hollarda jamiyatda mavjud moddiy va ma'naviy ne'matlar, imkoniyatlar hamda himoya mexanizmlarining qay darajada adolatli tashkil etilganligini ifodalaydi. Klassik ma'noda adolat ko'proq "Har kimga munosibini berish" g'oyasiga tayansa, ijtimoiy adolat teng sharoit va imkoniyatlar yaratish, haqiqiy ehtiyojga qarab ko'mak ko'rsatish, tizimli ijtimoiy himoya va barqaror rivojlanish konsepsiyalari bilan birgalikda shakllangan. Demak, bu adolat prinsipining individual-huquqiy doiradan ijtimoiy-institutsional makonga kengayganligini ko'rsatadi.

Mazkur tadqiqot ishini amalga oshirish davomida quyidagi muhim ilmiy va amaliy xulosalarga kelindi:

Birinchidan, adolat prinsipi ijtimoiy adolatdan farqli ravishda, keng qamrovli umumiy kategoriyalar sirasiga kiradi. Ijtimoiy adolat prinsipi esa umumiy adolatning maxsus, ya'ni ijtimoiy-huquqiy munosabatlarga moslashgan shakli sifatida namoyon bo'ladi. Shu bois ushbu ikki prinsipni nazariy jihatdan bir-biriga to'liq tenglashtirish ilmiy nuqtayi nazardan to'g'ri emas.

Ikkinchidan, ijtimoiy adolat prinsipi bevosita ijtimoiy institutlarning faoliyati va ularning ishlash mexanizmi bilan bog'liqdir. Masalan, ta'lim tizimida oliy o'quv yurtlariga kirishda barcha uchun teng boshlang'ich imkoniyatlarning ta'minlanishi yoki mehnat bozorida munosib ish sharoitlarining yaratilishi ushbu prinsipning jamiyatda samarali amal qilayotganligidan dalolat beradi.

Uchinchidan, ijtimoiy adolat – bu shunchaki tenglik degani emas. Zero, barcha uchun aynan bir xil tartib-qoidalarni belgilash orqali jamiyatdagi tabiiy va obyektiv tengsizliklarni bartaraf etib bo'lmaydi. Masalan, sog'lom fuqaro bilan nogironligi bo'lgan shaxsga aynan bir xil mehnat sharoitini taqdim etish formal jihatdan tenglik bo'lib tuyulsa-da, aslida imkoniyatlar real tengligiga erishish uchun nogironligi bo'lgan shaxsga qo'shimcha qulayliklar yaratish, alohida ish joyini moslashtirish va tizimli ijtimoiy qo'llab-quvvatlash choralarini ko'rish talab etiladi. Aynan mana shunday yondashuv ijtimoiy adolatning asl mazmunini ochib ifodalaydi.

To'rtinchidan, mamlakatimiz Konstitutsiyasida ijtimoiy adolat prinsipining qat'iy mustahkamlab qo'yilganligi, ushbu tushunchaning davlatchilik va jamiyat hayotida nafaqat nazariy g'oya, balki oliy darajadagi konstitutsiyaviy-huquqiy mezon ekanligidan dalolat beradi.

Beshinchidan, mazkur mavzuni tadqiq etish natijasida adolat va ijtimoiy adolat prinsiplari o'rtasidagi farqli jihatlarni tizimlashtirish maqsadida 5 ta asosiy mezonni o'z ichiga olgan mualliflik modeli ishlab chiqildi. Ushbu model tarkibiga: funksional yo'nalish, tartibga solish obyekti, qamrov doirasi bo'yicha, baholash mezonlari va kutilayotgan pirovard natija kabi ko'rsatkichlar kiritildi. Ushbu model kelgusida yuzaga keladigan ijtimoiy-huquqiy munosabatlarni tahlil qilish va ikki prinsipni nazariy-amaliy jihatdan farqlashda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Oltinchidan, tadqiqot jarayonida ijtimoiy adolat prinsipining huquqiy tabiatidan kelib chiqqan holda yangi mualliflik yondashuvi ilgari surildi. Unga ko'ra, ijtimoiy adolat prinsipining institutsional davomi va maxsus ko'rinishi bo'lib, uning mazmuni ijtimoiy institutlar vositasida insonning munosib hayot kechirishini ta'minlash hamda real teng imkoniyatlar yaratishga qaratilgan normativ-huquqiy mezon sifatida baholanishi lozimligi asoslab berildi.

Yettinchidan, ijtimoiy adolat prinsipining amaliyotga joriy etilishi samaradorligini baholash va doimiy monitoring qilish uchun quyidagi tizimli indikatorlar majmuiga tayanish taklif etildi:

– taqdim etilayotgan ijtimoiy yordamning manzilliligi va aniq yo'naltirilganligi;

– ijtimoiy himoya va sug'urta tizimining aholi o'rtasidagi qamrov darajasi;

– sifatli tibbiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatining mavjudligi;

– oliy va professional ta'lim olish imkoniyatlarining tengligi.

Yuqoridagi indikatorlarning amaliyotga tatbiq etilishi natijasida ijtimoiy adolat prinsipining samaradorligiga erishish va uni baholay olish imkoniyati yaratilishi koʻzda tutilgan.

Muhokama

Mavzuni tahlil qilish jarayonida adolat va ijtimoiy adolat prinsiplari oʻrtasidagi asosiy farq ularning qoʻllanish miqyosi va darajasida ekanligi namoyon boʻldi. Demak, umumiy adolat – huquq subyektlariga munosib munosabatda boʻlish, yuzaga kelgan huquqiy ziddiyatlarni xolisona hal etish hamda sodir etilgan huquqbuzarlik uchun jazo chorasining mutanosibligini ta'minlashga qaratilgan. Ijtimoiy adolat esa bevosita jamiyat, davlat va shaxs munosabatlarini tartibga soluvchi institutsional tushuncha sifatida tavsiflanadi.

D. Millerning ijtimoiy adolatni ehtiyoj, tenglik va mutanosiblik mezonlari bilan bogʻlagan holda tushuntirishi, bizningcha, eng asosli ilmiy yondashuvlardan biridir. Negaki, ijtimoiy adolat barcha holatlar uchun yagona va universal mezonni qoʻllashni emas, balki mavjud ijtimoiy munosabatning mazmun-mohiyatiga mos ravishda eng maqbul baholash mezonini tanlashni talab qiladi. Shu oʻrinda F. Hayekning ijtimoiy adolat prinsipiga nisbatan bildirgan tanqidiy fikrlarini ham inkor etib boʻlmaydi. Chunki uning yondashuvi "ijtimoiy adolat" niqobi ostida davlatning asossiz aralashuviga yoʻl qoʻymaslik uchun ushbu tushunchaning aniq huquqiy chegaralari va mezonlarini qat'iy belgilab olish zarurligini koʻrsatadi.

Toʻplangan nazariy manbalar va amaliyot tahlili doirasida sohada bir qator tizimli ilmiy-nazariy va amaliy muammolar mavjudligi aniqlandi:

Birinchi muammo – ijtimoiy adolatni oʻlchash mezonlarining qonunchilikda aniq belgilanmaganligi va buning metodologik jihatdan murakkabligi. Xususan, qanday vaziyatda ehtiyoj mezoni, qanday holda tenglik mezoni va munosiblik mezoni ustuvor ahamiyatga ega boʻlishi lozimligining huquqiy chegaralari aniq emas.

Ikkinchi muammo – adolat va ijtimoiy adolat prinsiplarining amaliyotda va qonun ijodkorligida koʻp hollarda sinonim sifatida notoʻgʻri talqin qilinishi. Ayrim ilmiy va ommabop matnlarda ushbu ikki tushunchaning qorishtirib yuborilishi ularning asl mazmunini noaniqlashtiradi. Bu esa, oʻz navbatida, huquqni qoʻllash amaliyotida boʻshliqlar va kollizion normalarning yuzaga kelishiga zamin yaratadi.

Uchinchi muammo – ijtimoiy adolatni ta'minlash va iqtisodiy samaradorlik oʻrtasidagi optimal muvozanatni bir maromda ushlab turish zarurati. Davlat tomonidan ijtimoiy adolatni qaror toptirish maqsadida qoʻshimcha kafolatlar, subsidiyalar, imtiyozlar va keng qamrovli ijtimoiy dasturlarning joriy etilishi tabiiy holdir. Biroq ushbu populistik xavfga ega choralar davlatning real iqtisodiy imkoniyatlari, byudjet barqarorligi va boshqaruv samaradorligi bilan bevosita hamqadamlikda muvofiqlashtirilishi shart.

Adolat va ijtimoiy adolat prinsiplarining ilmiy-huquqiy chegarasi xususida soʻz yuritilganda, adolat prinsipi – barcha huquq sohalarida amal qiluvchi umumhuquqiy kategoriya ekanligini ta'kidlash lozim. U fuqarolik huquqida yetkazilgan zararning oʻrnini qoplash, jinoyat huquqida jazoning mutanosibligi, mehnat huquqida xodim va ish beruvchining buzilgan huquqlarini tiklash, protsessual huquqda esa sudning xolisligi va tenglik prinsipi koʻrinishida namoyon boʻladi.

Ijtimoiy adolat esa asosan konstitutsiyaviy huquq, ijtimoiy ta'minot huquqi, mehnat huquqi va davlat boshqaruvi bilan bogʻliq jarayonlarni oʻz ichiga oladi. Mazkur prinsip davlat zimmasiga ta'lim, sogʻliqni saqlash, ijtimoiy himoya va munosib mehnat sharoitlarini yaratish, umuman olganda, inson farovonligi va munosib turmush darajasi uchun barchaga teng boshlangʻich imkoniyatlar taqdim etish majburiyatini yuklaydi.

Ijtimoiy adolat prinsipining mazmunini aniqlashda D. Miller, J. Roulz va F. Hayekning nazariy qarashlari oʻrtasida jiddiy konseptual farqlar koʻzga tashlanadi. Xususan, J. Roulz ijtimoiy adolatni davlat va ijtimoiy institutlar faoliyatini baholovchi fundamental mezon sifatida koʻrgan boʻlsa, D. Miller adolatning yagona va universal oʻlchovi yoʻqligini ta'kidlaydi. Millerning fikricha, ijtimoiy munosabatlarning turi va xususiyatidan kelib chiqib, uchta asosiy mezondan (ejtiyoj, tenglik va mutanosiblik) biri qoʻllanishi lozim.

Firkrimizcha, bugungi kundagi murakkab ijtimoiy-huquqiy munosabatlarni tahlil qilishda Millerning qarashlari Roulzning yondashuviga nisbatan yuqoriroq amaliy ahamiyatga ega. Zero, sogʻliqni saqlash, mehnat yoki ijtimoiy himoya sohalarining barchasiga yagona, universal adolat mezonini tatbiq etish kutilgan samarani bermaydi. Demak, zamonaviy bosqichda ijtimoiy adolatni toʻgʻri anglash uchun J. Roulzning institutsional

yondashuvi va D. Millerning differensial mezonlarini o'zaro uyg'unlashtirish maqsadga muvofiqdir.

Ushbu ikki prinsip o'rtasidagi farqni AQSH sud amaliyoti mashhur pretsedent – AQSH Oliy sudining 1954-yildagi "Braun Topika ta'lim kengashiga qarshi" ishi misolida yaqqol ko'rish mumkin. Ushbu davrgacha AQSH davlat maktablarida o'quvchilarni irqiy belgisiga ko'ra ajratish amaliyoti mavjud bo'lgan. Oliy sud maktablardagi irqiy kamsitish tizimi AQSH Konstitutsiyasiga kiritilgan 14-tuzatishdagi "qonun oldida teng himoyalanish" qoidasiga zid ekanligini belgiladi.

Mazkur ishda umumiy adolat prinsipi muayyan da'vogarlar (qora tanli bolalar)ning ta'lim olishdagi buzilgan huquqlarini tiklash, sudda tenglik va xolislik mezonlarini qo'llash orqali namoyon bo'ldi. Ijtimoiy adolat prinsipi esa ushbu individual nizo doirasidan chiqib, butun maorif tizimidagi tizimli tengsizlik va kamsitishlarni bartaraf etishga, jamiyatda ta'lim olish imkoniyatlari tengligini ta'minlashga qaratildi (Brown v. Board of Education of Topeka, 347 U.S. 483, 1954).

Shu bilan birga, mazkur sud pretsedenti shuni isbotladiki, faqatgina sud qarorining o'zi jamiyatdagi mavjud chuqur ijtimoiy tengsizliklarni to'liq bartaraf eta olmaydi. Keyingi yillarda ham AQSHda aholining yashash hududi, ta'lim sifati va iqtisodiy sharoitlar bilan bog'liq tengsizliklar saqlanib qolganligi, ijtimoiy adolatni nafaqat sud hokimiyati qarorlari, balki davlat siyosati darajasidagi kompleks chora-tadbirlar orqali ta'minlash zarurligini ko'rsatib berdi.

Xulosa

Olib borilgan tadqiqot natijalari doirasida quyidagi ilmiy va amaliy xulosalarga kelindi:

Birinchidan, adolat va ijtimoiy adolat prinsiplari o'zaro uzviy bog'liq va bir-birini to'ldirib tursa-da, mazmun-mohiyatiga ko'ra farqli kategoriyalar hisoblanadi. Adolat umumhuquqiy prinsip sifatida shaxsga munosib munosabatda bo'lishni, qonun ustuvorligi, xolislik va javobgarlikning mutanosibligini ta'minlashga qaratilgan. Ijtimoiy adolat prinsipi esa umumiy adolatning davlat va jamiyat munosabatlarini muvozanatlashtiruvchi hamda aholi o'rtasida ijtimoiy barqarorlikni ta'minlovchi maxsus shaklidir.

Ikkinchidan, ijtimoiy adolat fenomenini faqatgina formal tenglik sifatida talqin etib bo'lmaydi. U hayotiy imkoniyatlarning real tengligiga erishish, alohida ko'makka muhtoj qatlamlarni maqsadli qo'llab-quvvatlash, inson uchun munosib farovonlik darajasini yaratish va bu yo'ldagi mavjud tizimli to'siqlarni kamaytirishga yo'naltirilgandir.

Tadqiqot yakunlari yuzasidan qonunchilik va huquqni qo'llash amaliyotini takomillashtirishga qaratilgan quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

1. Ilmiy va normativ-huquqiy manbalarda "adolat" va "ijtimoiy adolat" prinsiplarini sinonim sifatida qo'llash amaliyotidan voz kechish, bunda adolat prinsipini – umumiy, ijtimoiy adolat prinsipini esa maxsus prinsip sifatida kvalifikatsiya qilish maqsadga muvofiq.

2. Ijtimoiy adolat prinsipi yuzasidan milliy milliy konseptual asoslarni ishlab chiqish va unda prinsipning aniq o'lchov mezonlarini mustahkamlash lozim. Bu mezonlar qatoriga haqiqiy ehtiyojni xolis baholash, boshlang'ich imkoniyatlar tengligi, kafolatlangan ijtimoiy himoya va inson farovonligi ko'rsatkichlarini kiritish zarur.

3. Qonun loyihalarini ishlab chiqish jarayonida mazkur loyihaning ijtimoiy adolat prinsipiga muvofiqligini va jamiyat farovonligiga ta'sirini baholash tizimini yo'lga qo'yish lozim.

4. Ijtimoiy nafaqalar va moddiy yordamlar taqsimlanishini umumiy ro'yxatlar asosida emas, balki oilaning real daromadlari, tarkibi, nogironlik mavjudligi, ishsizlik darajasi va yashash hududining iqtisodiy xususiyatlari kabi qat'iy mezonlar asosida, shaffof tarzda amalga oshirish zarur. Buning uchun "Yagona elektron ijtimoiy reyestr" axborot tizimi ma'lumotlari muntazam ravishda avtomatik yangilanib borishi darkor.

5. Qonun loyihalari va davlat dasturlari qabul qilinishidan avval, ularning kambag'allikni qisqartirish, nogironligi bo'lgan shaxslar, xotin-qizlar, yoshlar hamda kam ta'minlangan oilalar manfaatlariga ta'sirini oldindan baholovchi majburiy ekspertiza institutini tashkil etish lozim.

Umumiy xulosa sifatida ta'kidlash joizki, adolat prinsipi – har bir subyektga munosibini taqdim etish va jamiyatda qonuniylik muhitini barpo etish poydevori bo'lsa, ijtimoiy adolat prinsipi – shaxsning real holati va ehtiyojlarini inobatga olgan holda, ijtimoiy ne'matlarni oqilona taqsimlash orqali jamiyatda tinchlik, ijtimoiy totuvlik va umumfarovonlikka erishishning oliy kafolatidir.

REFERENCES

Allingham, M. (n.d.). *Distributive justice.* Internet Encyclopedia of Philosophy. https://iep.utm.edu/distributive-justice/

Brown v. Board of Education of Topeka, 347 U.S. 483 (1954). National Archives, Records of the Supreme Court of the United States. https://www.archives.gov/milestone-documents/brown-v-board-of-education

Government of the Republic of South Africa and Others v. Grootboom and Others (2000) ZACC 11. Constitutional Court of South Africa. https://collections.concourt.org.za/handle/20.500.12144/2107

International Labour Organization. (2008). *ILO declaration on social justice for a fair globalization.* International Labour Office.

Lukes, S. (1997). Social justice: The Hayekian challenge. *Critical Review, 11*(1), 65–80. https://doi.org/10.1080/08913819708443444

Maxmudov, I. (2025). Ijtimoiy adolat: nazariy-metodologik asoslari va zamonaviy talqini [Social justice: Theoretical-methodological foundations and modern interpretation]. *Actual Problems of Humanities and Social Sciences, 5*(11), 159–163. https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I11Y2025N28

Miller, D. (2002). *Principles of social justice* (1st Harvard University Press pbk. ed.). Harvard University Press.

Miller, D. (2026). *Justice*. In E. N. Zalta & U. Nodelman (Eds.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2026 ed.). Metaphysics Research Lab, Stanford University. https://plato.stanford.edu/entries/justice/

Odilqoriyev, X. T. (2018). *Davlat va huquq nazariyasi* [Theory of state and law]. Adolat.

Olga Tellis and Others v. Bombay Municipal Corporation and Others, A.I.R. 1986 S.C. 180 (1985). Supreme Court of India. https://indiankanoon.org/doc/709776/

Premchand, L. (2017). Social justice and Rawls' difference principle. *Essex Student Journal, 9*(1). https://doi.org/10.5526/esj17

Qahramonova, S. F. (2025). Ijtimoiy adolat prinsipini ta'minlash: konstitutsiyaviy-huquqiy tahlil [Ensuring the principle of social justice: constitutional and legal analysis]. *Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural and Social Sciences, 5*(5), 145–150.

Rawls, J. (1971). *A theory of justice*. Harvard University Press. https://doi.org/10.2307/j.ctvjf9z6v

Republic of Uzbekistan. (2023). *Constitution of the Republic of Uzbekistan.* Lex.uz. https://lex.uz/docs/-6445145

United Nations. (2006). *Social justice in an open world: The role of the United Nations.* United Nations Publications.

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI
ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК
REVIEW OF LAW SCIENCES

Huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

Правовой научно-практический журнал

Legal scientific-practical journal

2026-yil maxsus son

VOLUME 10 / SPECIAL ISSUE / 2026

DOI: HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS.2026.10.SI.